

6. ELS IMPACTES I RISCOS DEL PAISATGE

Tot seguit s'analitzen tots els elements que tenen un impacte resultat d'una actuació antròpica o producte d'un fenomen natural i que són considerats riscos naturals, com són una ventada, una inundació o un incendi. Només es tenen en compte els impactes actuals i es deixen de banda els efectes de possibles obres ja que s'han tractat en el capítol de dinàmiques. Tanmateix, en darrer lloc cal comentar que només en aquells casos que sigui factible es proposen accions per reduir o minimitzar l'impacte. Per tant, quan es descriuen projectes d'infraestructures lineals o de pedreres s'estableixen propostes genèriques ja que tots aquests projectes ja porten incorporat les necessàries mesures correctores o el projecte de restauració.

6.1. Els principals impactes sobre el paisatge

a) Els creixements urbanístics

Dins d'aquest àmbit podem diferenciar tres tipologies d'impactes:

- les urbanitzacions,
- els polígons industrials aïllats i els polígons comercials, industrials i de serveis situats al voltant d'eixos viaris,
- i els perfils o skyline i les entrades dels pobles.

Pel que fa a **les urbanitzacions** (Mapa 16) cal destacar les que se situen a primera línia del litoral, com Empuriabra, Santa Margarida, Bon Relax de Sant Pere Pescador, Punta Montgó o les presents a Llançà, Colera, etc. Aquestes generen un impacte negatiu notable sobre uns paisatges de gran valor ambiental i social i, alhora fràgils. Per aquest motiu el Catàleg del Paisatge de les comarques gironines els declara Paisatge d'Atenció Especial. D'altra part les urbanitzacions que s'enfilen pels vessants muntanyosos, com les de Mas Boscà i Mas Fumats sobre Roses, a més d'un notable impacte visual se situen en espais d'elevat risc d'incendi. Finalment, també cal considerar que les urbanitzacions situades

tant a segona línia del litoral com a l'interior (per exemple les de Vilacolum, Palau-saverdera, Pau, Maçanet de Cabrenys, etc.) també provoquen un important impacte ja que sovint presenten morfologies arquitectòniques poc adequades i una integració amb el teixit urbà històric molt baixa o nul·la.

Els **polígons industrials** actualment no presenten mesures d'integració paisatgística. Els més importants es situen al voltant de la N-II/A-2, com el de Vilamalla i el de la Jonquera, i al voltant de Figueres tot i que també n'apareixen molts a cada uns dels nuclis urbans principals de la comarca o més importants de cada municipi.

Pel que a **les àrees comercials i de serveis que ens apareixen al voltant de carreteres**, cal destacar els presents al llarg de carretera C-260 entre Figueres i Roses, de la N-II/A2 al voltant de la Jonquera i Figueres i de la A-26 entre Figueres i Vilafant. Aquests, els quals provenen del model comercial implementat a la Catalunya Nord són una realitat totalment desvinculada del paisatge que l'envolta i que, a la vegada, es converteix en una barrera que dificulta la seva visió ja que es situen de forma paral·lela a la carretera.

En darrer lloc, cal esmentar els **perfils o skylines dels pobles**. La comarca té 68 municipis la major part es troben conformats per petits nuclis rurals situats a la Plana, als Aspres, als Terraprimos o la muntanya. La imatge que aquests nuclis presenten des d'una certa distància, és a dir la visibilitat que tenen des de les vies d'accés és important per mantenir la qualitat del paisatge i esdevenen per tant un indicador del seu grau d'integració dins del paisatge. En aquest sentit aspectes com l'harmonia de les edificacions, el cromatisme, etc. esdevenen claus. Per tant, tenir cura de com són aquests perfils, així com de les entrades i de com es pot millorar és una possible tasca que pot impulsar la present Carta del Paisatge. Respecte a les entrades als pobles ens trobem, en moltes ocasions, que l'element que ens dona la benvinguda és una munió de contenidors que per forma i color no estan pensats per un paisatge rural, a banda també d'altres elements com construccions o edificacions poc adequades o amb un grau d'integració baix (per color, volum, tipologia edificadora, etc.)

Integrar els polígons industrials i les àrees comercials situades al voltant de carreteres en el paisatge a partir de les propostes establertes a la Guia d'integració paisatgística dels polígons industrials i sectors d'activitat econòmica editada per la Direcció General de Paisatge del DPTOP.

Redactar plans especials pel tractament de les entrades i els perfils dels pobles

Crear espais per ubicar els contenidors de recollida selectiva, rebuig i orgànica i pensar en la seva millor ubicació.

Regular les diferents zones de propaganda i de rètols situats al voltant de les carreteres

b) Les infraestructures lineals

La comarca de l'Alt Empordà està solcada per gran nombre d'eixos viaris, ferroviaris i de conducció d'electricitat. Un dels espais més afectats és per on passa el passadís que genera l'autopista AP-7 i la N-II/A-2, que en alguns trams té prop seu la traça de l'AVE. També cal esmentar algunes carreteres de nova construcció, com la que connecta Maçanet de Cabrenys amb Tapis i d'aquí a Costoja, la qual ha generat una cicatriu important sobre el paisatge.

Tanmateix també, cal esmentar que la comarca al ser una terra de frontera aquesta està solcada per una gran nombre de torres i línies elèctriques.

Caldria redactar un Pla per tal de regular els usos que s'han anat generant al voltant d'aquest principal corredor d'infraestructures, com també establir diverses mesures d'integració de les diferents construccions actualment presents. També caldria la possibilitat de dotar a les diverses àrees de descans de l'AP-7 d'una infraestructura mínima per la promoció i difusió del paisatge alt empordanès.

c) Les edificacions agràries.

L'agricultura és un sector molt dinàmic i diversificat a la comarca. La forta presència de la ramaderia ha generat la construcció d'un nombre important de granges i altres edificacions com pallers, coberts, etc.

La fruita dolça, la vinya, el conreu de l'olivera i altres cultius també han generat la construcció de magatzems, cellers, agrobotigues, entre altres. Majoritàriament aquestes construccions escampades pel paisatge es presenten al voltant de les carreteres i no presenten cap tipus d'integració paisatgística, ni a nivell cromàtica ni d'apantallaments.

Fomentar mesures, des del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural o el Consell Comarcal per integrar les granges i altres edificis auxiliars agraris dins del paisatge

d) Impacte de les activitats extractives

S'inclouen dins d'aquest apartat de dos tipus d'activitats: en primer lloc, les activitats extractives lligades als espais fluvials i en segon lloc les situades en zones de muntanya.

Les primeres són dedicades a l'extracció d'àrids i sovint tenen prop seu la planta classificadora que acumula petites muntanyes de materials, que en alguns casos presenten alçades superiors al 5 o 10 m. Aquestes, pel fet de situar-se majoritàriament en indrets relativament planers provoquen un important impacte paisatgístic ja que són visibles des

de diversos indrets i a més, incorporen mesures d'integració paisatgística poc adequades al grau d'impacte que generen.

Sobre les muntanyes, sobretot calcàries, se situen les pedreres (Mapa 18). Aquestes per extensió i concentració provoquen severos impactes, com succeeix en els termes municipals de Llers i Avinyonet de Puigventos. Algunes d'aquestes pedreres tenen una gran visibilitat, una important afectació acústica i un notable empolsament dels entorns, generant amplies pistes forestals i un important trànsit de vehicles pesats.

Promoure la restauració paisatgística de les diverses activitats extractives i de les plantes de tractament per tal de minimitzar-ne l'impacte, i reordenant i restaurant les zones situades en zones visualment més vulnerables

e) L'impacte dels càmpings i els camps de golf

Tant els càmpings com els camps de golfs són un nou ús del sòl (Mapa 10) i si tenen un nivell d'execució deficient poden generar un impacte sobre el paisatge. Per tant, s'imposa vetllar per la qualitat d'execució dels càmpings i els camps de golf i que integrin mesures d'integració paisatgística.

Promoure la restauració paisatgística d'aquells càmpings i camps de golf, promovent una millora dels apantallaments vegetals i dur a terme un programa de formació específic per aquest sector com a producte turístic i receptor d'un bon nombre de visitants de la comarca

6.2. Els principals riscos sobre el paisatge

a) El risc d'incendi

Els incendis és un dels grans riscos naturals que afecta l'Alt Empordà (Mapa 7) ja que l'espai forestal conforma un gran arc al voltant de la plana. Un dels problemes més importants dels incendis és la seva repetició en pocs anys ja que aquest fet dificulta l'autosuccessió vegetal i, per tant, la recuperació de l'ecosistema. La zona compresa entre el massís de l'Albera i el Cap de Creus és on la recurrència és més elevada ja que trobem molts espais que s'han cremat més de dues vegades o tres vegades.

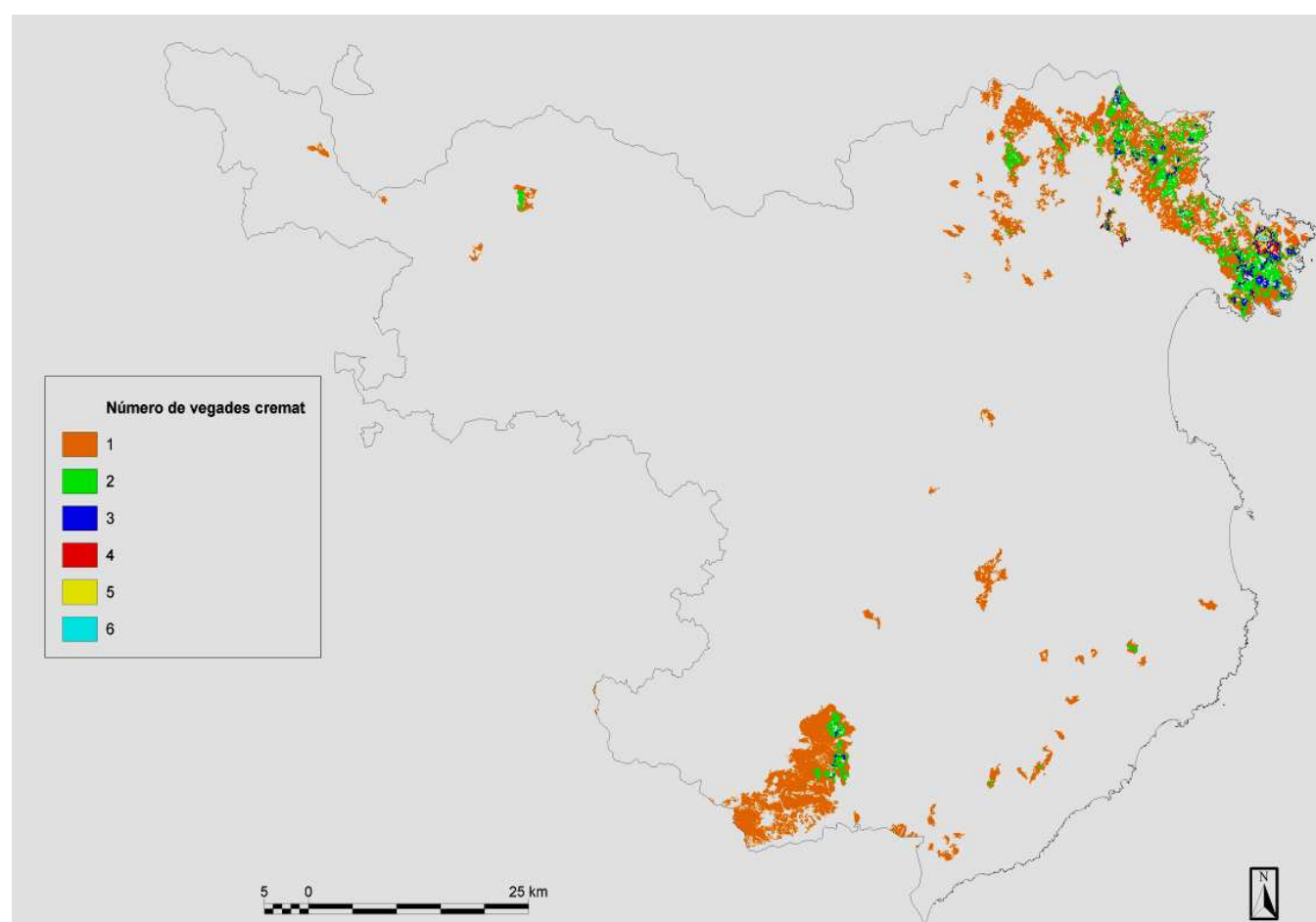

Figura 11. Recurrència d'incendis forestals a les comarques gironines

Taula 8

Nombre d'incendis i superfície cremada (1968 – 2003)

Anys	Núm Incendis	Hect. Cremades	Anys	Núm Incendis	Hect. Cremades
1968	6	13	1986	73	22935
1969	11	268	1987	10	34
1970	16	178	1988	70	1191
1971	11	196	1989	39	87
1972	22	2481	1990	18	21
1973	54	5123	1991	35	193
1974	12	2708	1992	10	4
1975	26	1997	1993	38	1239
1976	30	443	1994	57	487
1977	6	84	1995	35	283
1978	53	10636	1996	55	84
1979	51	1161	1997	33	12
1980	54	410	1998	67	73
1981	50	946	1999	50	204
1982	40	758	2000	60	5989
1983	31	3567	2001	36	1618
1984	20	249	2002	25	48
1985	49	496	2003	40	171

	Nombre d'incendis	Hect. Cremades
TOTAL	1.293	66.388

Si analitzem la distribució de les hectàrees cremades ens adonarem que l'Alt Empordà és la comarca on s'han cremat més hectàrees (66.388 ha) de les comarques gironines.

Aquesta xifra representa el 65,1 % de la superfície cremada en el període 1968-2003 per les comarques gironines. Les principals causes de que l'Alt Empordà presenti aquestes xifres cal cercar-les en els següents elements: la importància de la tramuntana, les continuïtats forestals tant importants que hi ha entre l'Albera i el cap de Creus, l'abandonament demogràfic i econòmic que han patit les muntanyes i la tradició pels pastors d'utilitzar el foc com eina de gestió per mantenir les pastures.

b) El risc d'inundacions

Les característiques físiques de les conques de drenatge, les característiques pluviomètriques i la progressiva ocupació dels espais inundables per zones turístiques han dibuixat un territori altament vulnerable a aquest risc. En aquest sentit les inundacions provocades pels desbordaments dels rius Muga i Fluvià, però també pel conjunt de recs i rieres que davallen de les serres circumdants, han afectat tradicionalment collites, infraestructures agràries (canals, camins, motes, ponts, etc.), i també masies, pobles, ciutats (com és el cas de Figueres, Castelló d'Empúries, Peralada, Cabanes, Sant Pere Pescador, l'Escala, entre altres), urbanitzacions (Empuriabrava, Montgó o Santa Margarita) i la xarxa viària (carreteres de Roses a Castelló d'Empúries o de l'Escala a Bellcaire).

c) les llevantades

Un altre dels principals riscos que sovintegen a la comarca són les diverses llevantades que es donen i que afecten de manera especial la franja litoral. Es produeixen bàsicament a la tardor i hivern, i per intensitat i recurrència produeixen importants desperfectes sobre els nuclis costaners engolint platges, com per exemple la de Roses, i creant desperfectes a la infraestructura urbana present a primera línia de mar, com els passeigs marítims (com per exemple el de l'Escala), miradors (com ara el del Puig Claper de Portbou), entre altres.

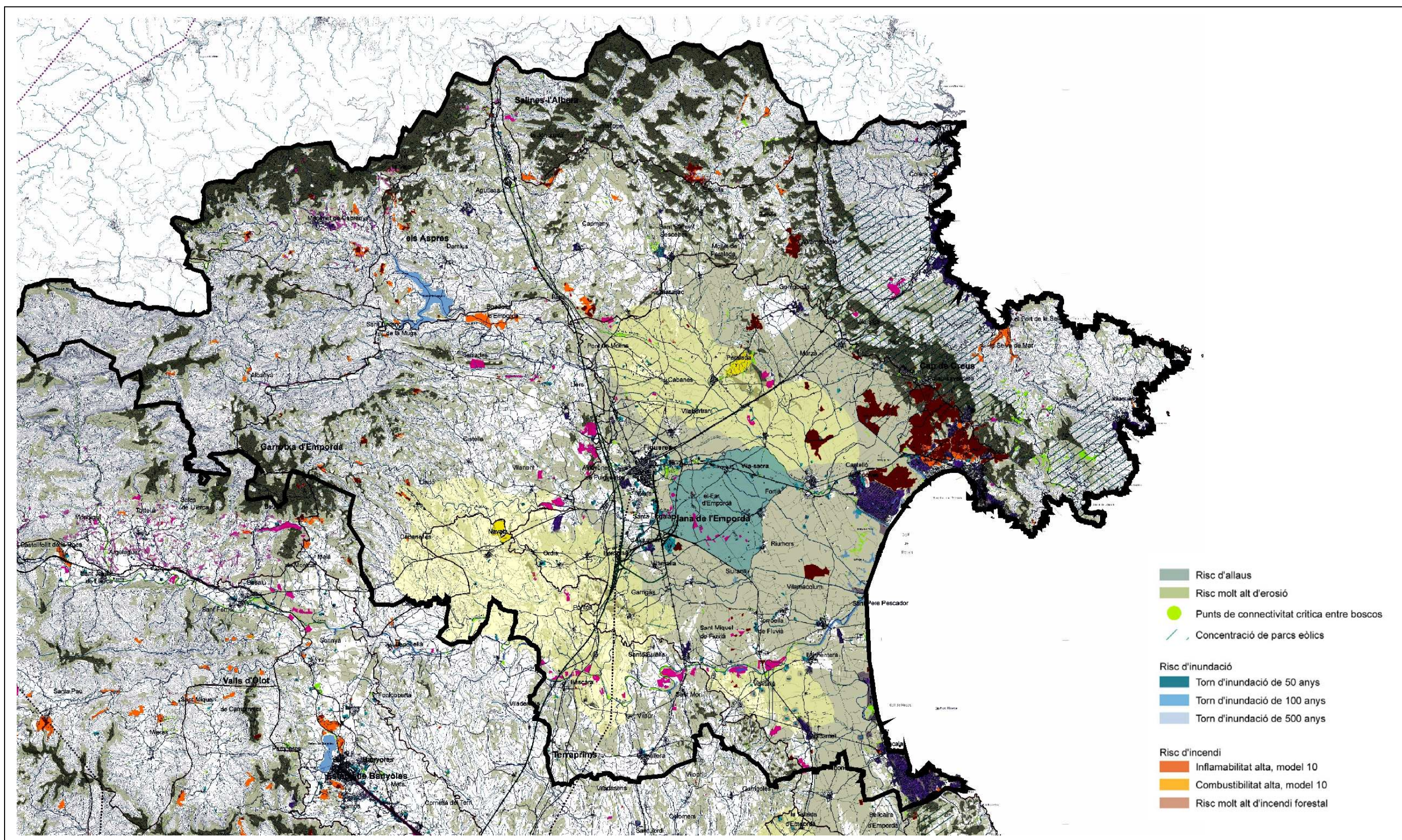

Figura 12. Mapa riscos del paisatge. Font: Catàleg de paisatge de les comarques gironines. Observatori del paisatge

7. ELS GRANS REPTES DE FUTUR PER LA GESTIÓ DEL PAISATGE

Els paisatges de l'Alt Empordà presenten una gran diversitat, per tant els principals reptes de la seva gestió futura es tracten a nivell transversal i per àmbits paisatgístics.

7.1. Reptes transversals

1) Fomentar una política paisatgística comarcal. Aquesta implica liderar i impulsar el compliment de les principals actuacions que s'acordin en el procés de la Carta del Paisatge, les quals que es poden agrupar en tres grans àmbits:

- Mesures de sensibilització sobre els valors dels paisatges altempordanesos.
- Promoció d'accions emblemàtiques per la millora del paisatge i que tinguin un clar efecte vitrina sobre els conjunts del territori
- Foment de la coordinació entre les administracions i amb els agents privats

Caldria crear una Oficina Tècnica Comarcal del Paisatge que impulsi les accions dels tres grans àmbits abans esmentats i, a la vegada, cerqui finançament.

7.2 Reptes pels grans àmbits paisatgístics

1) La plana. Aquest àmbit paisatgístic és el que segurament patirà una major pressió territorial i paisatgística en els propers anys. La causa d'aquesta afirmació és l'important nombre d'infraestructures lineals en construcció i en projecte i, a nivell urbanístic, les previsions de creixements de sòl residencial i per activitats econòmiques. Només cal tenir present les propostes que dibuixa el Pla Director Urbanístic de l'Àrea Urbana de Figueres o el fet que el DPTOP hagi establert tres ARE per la comarca de l'Alt Empordà: dues a Figueres que generaran uns 1300 habitatges i una altra a Roses on es construiran 995 habitatges. A tot això, cal sumar-hi els creixements previstos en els diferents POUM i els diversos projectes de parcs eòlics tant a la serra de l'Albera i als Aspres, com també a la Plana. Per tot plegat, cal una major coordinació entre les administracions per tal de generar actuacions paisatgístiques que contrarestin els importants impactes que tindran les actuacions abans esmentades sobre el paisatge.

Crear una comissió tècnica liderada pel Consell Comarcal i on participin tècnics municipals i de la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge per redactar una ordenança tipus per la millora del paisatge agrari de la plana altempordanesa. Com un exemple d'accions concretes a promoure per la millora del paisatge agrari proposem la recuperació de pantalles de xiprers i de marges arbrats.

Promoure la redacció i execució d'un projecte d'anella verda al voltant de la ciutat de Figueres, com espai lúdic de passejada, de descoberta del paisatge del voltant i de protecció de l'entorn.

2) El litoral. Aquest àmbit paisatgístic presenta un cert grau de protecció a partir de dues figures sectorials: el PEIN i el Pla Director Urbanístic del sistema Costaner. A més a més, l'administració està desenvolupant una important activitat a nivell de planejament i d'actuacions en el litoral. A tall d'exemple podem esmentar que s'està redactant el Pla Especial dels Aiguamolls de l'Empordà i està a punt d'iniciar-se el desmantellament del club Mediterranee a la zona del cap de Creus per part del Departament de Medi Ambient.

Crear materials per difondre el conjunt dels paisatges litorals i acabar de desenvolupar el camí de ronda (GR-92) per tal d'enllaçar Portbou i l'Escala.

3) La muntanya. El principal repte paisatgístic que afecta els paisatges de muntanya és intentar frenar o reduir les grans continuïtats forestals que fomenten o afavoreixen el perill de patir grans incendis. Aquest és un repte de molt difícil solució ja que la rendibilitat econòmica dels boscos és cada dia més baixa i per tant, la major part de les actuacions forestals en la temàtica de la prevenció d'incendis s'han de fer amb diner públic. En aquest sentit, cal pensar més en termes de models de paisatge forestal i menys en termes forestals.

Incorporar mesures de canvi del model de paisatge forestal així com la recuperació de la vinya i l'olivera per tal d'afavorir la creació d'espais oberts enmig de les continuïtats forestals. El desenvolupament d'un Pla de viabilitat per fomentar la recuperació de pastures

4) Els cursos fluvials. El gran repte paisatgístic dels cursos fluvials és afavorir processos de naturalització, és a dir, intentar recuperar les morfologies fluvials anteriors als endegaments. Paral·lelament afavorir que els rius siguin i funcionin com a connectors ecològics i socials. Per tant, proposem:

Redactar un Programa anual de millores paisatgístiques pels cursos fluvials de l'Alt Empordà. Caldria també editar materials de promoció de tots els camins fluvials